Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
TyV@eduskunta.fi

Asia: HE 57/2017 vp Hallituksen esitys eduskunnalle maakuntien perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi annetun hallituksen esityksen (HE 15/2017 vp) täydentämiseksi maakuntien rahoitusta koskevien ja eräiden muiden säännösten osalta

PIRKANMAAN TE-TOIMISTON ASIANTUNTIJALAUSUNTO

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on pyytänyt Pirkanmaan TE- toimistolta lausuntoa ja asiantuntijakuulemiseen osallistumista asiasta HE 15/2017 vp.

Valtakunnallisesti TE- toimistoista siirtyy maakuntaan arviolta 2300 henkilöä. Pirkanmaan osuus tästä on noin 10 %. Uusien tehtäväjakojen mukaisesti maakuntiin siirtyy rahoituksesta kuitenkin vain 91 %. TE- toimistoissa on lisäksi valtion palkkatukimomentilla noin 400 henkilöä. Nämä eivät siirry maakuntiin. Pirkanmaan osalta palkkatuella on noin 10 % henkilöstöstä.

Hallituksen esityksessä ei ole kuvattu mitä kansaneläkelaitokselle ja työttömyyskassoille siirrettävät tehtävät pitävät sisällään. Nämä vaikuttavat osaltaan maakuntiin siirtyviin tehtäviin. Prosessia ja työmäärää on vaikea määritellä. Muissa laeissa tehtävänsiirto on vielä määrittelemättä. Mikäli työttömyysturvan asiantuntijalausunnot tehdään kuitenkin maakunnassa on mitoitusperuste epäselvä. Jos hallinnosta siirtyvien henkilöiden palkkasumma siirretään laskennallisesti maakuntiin toimii hallinto toisin kuin esimerkiksi kuntatoimijat. Johtajasopimuksia tehdään vain vuoden 2018 loppuun ja se aiheuttaa epätasapainon kuntapuolen laskelmien kanssa, jossa tiettävästi tällaisia rajoitteita ei ole.

Kasvupalvelujen osalta ajatellaan, että maakunnan viranomais- ja järjestämistehtäviin tarvitaan noin 25 % nykyisestä henkilöstöstä jollain aikavälillä. Kasvupalvelujen ostopalvelujen ensisijaisuus on kirjattu ao. lakiesityksiin vahvasti. Toisaalta laskelmat osoittavat, että maamme TE- palvelut ovat tehokkaita suhteessa muiden valtioiden palveluihin ja esimerkiksi Puolassa juuri valtiollinen toimijuus on tavoitteena. Rahoituksen ja kustannustehokkuuden puitteissa olisikin hyvä jättää maakuntien harkintaan oman toiminnan volyymit, jolloin kustannustehokkuuden puitteissa voisi maakunnassa olla kaikki järkevät palvelujen osat myös tuottamisen kannalta. TE- toimistoja ei ole vahvasti ohjeistettu rekrytointien osalta ja siksi toimistot rekrytoivatkin nyt nimenomaan maakuntiin. Muunlaisen ohjeistuksen antamista olisi syytä harkita, mikäli lähivuosina odotetaan väistämättä irtisanomisia maakunnasta yhtenä pakottavana vaihtoehtona sen suojan puuttuessa.

PIRKANMAAN TYÖ- JA ELINKEINOTOIMISTO

0295 045 500
www.te-palvelut.fi
Y-tunnus 2296962-1

Kirjaamo
PL 587, 33101 Tampere
kirjaamo.pirkanmaa@te-toimisto.fi

Kuntien omaan toimivaltaan sisältyy tällä hetkellä myös työllisyyspalvelut, joiden tekemiseen suurilta osin ei ole lainsäädännöllistä velvoitetta. Vaikka yhtiöittämisvelvoite säilyykin myös kunnilla maakuntien palvelujen tuottamisessa, on talouden näkökulmasta pelkona kuntien aiheuttama julkisen sektorin paisuminen. Maakunnilla on palvelujen järjestämisvelvoite ja palvelujen yhteensovittaminen. Yhteensovittamiseen liittyy, että niitä palveluja ei hankita, joita saadaan muutoin. Palveluja muutoin tuottavia ovat kunnat ja kolmas sektori. Kuntien omana toimintona tekemät asiat tulisi olla selvästi kuvattu asukkaille ja niistä tulisi kansantalouden näkökulmasta tehdä arvioita ja suosituksia koska yksittäinen kansalainen ei pysty käsittämään kokonaisuutta ja viranomaisrooleja ja erottelemaan järjestämistä ja tuottamista sekä arvioimaan kunnan oman toimivallan puitteissa tehtävän työn kustannuksia.

Kokeilurahoituksen puitteissa tulisi myös kasvupalvelukokeiluille ohjata määrärahaa. Määrärahaa voisi ohjata kunta- ja valtio-osapuolille. Esimerkkinä tällaisesta on TE- toimistojen varautuminen maakuntaan ja julkisten työvoima ja yrityspalvelujen alueelliset kokeilut. Jälkimmäinen on tarkoitettu kustannusneutraaliksi jopa lakiperusteluihin kirjattuna, mutta käytännössä vaikutukset esimerkiksi Pirkanmaalla on satojatuhansia euroja pelkästään oman työn ja toimintamenojen osalta kunta- ja valtio-osapuolella. Näidenkin kokeilujen on tarkoitus valmistaa maakuntaan. Asialla on vääjäämättömiä asiakkaisiin liittyviä ja toiminnallisia vaikutuksia, mikäli kustannuksia ei kompensoida.

Kasvupalveluiden määrärahojen laskennan perusteiksi on suunniteltu maakunnan työttömien määrää, työttömyysastetta ja yritysten toimipaikkojen määrää. Rahoitusjärjestelmä ja koko maakunnan toimintaperiaateluonnostelmat ohjaavat toimintaa koskemaan alueen sisäistä hyvinvointia ja lisää maakuntien välistä kilpailua. Tällöin esimerkiksi positiivisen rakennemuutoksen tilanteissa indikaattorit voivat ohjata toimimaan vastoin kansallista etua. TE- toimistot perustettiin aikanaan juuri työvoimatarpeisiin vastaamiseksi siellä missä työpaikkoja silloin oli, eli teollisuusalueille muuttamista tuettiin työnvälityksen keinoin. Työttömyys ja asukkaiden määrä rahoitusperusteina ovat sellaisia indikaattoreita, mitkä voivat ääritilanteissa aiheuttaa ei-toivottavaa toimintaa. Tällainen ajattelu on varmasti marginaalista.

Yritysten määrä mittarina rahoitukselle ei toimi alkuvaiheessa, kannustimena jatkossa kyllä. Työntekijöiden määrä yritystä kohden on korkein Uudellamaalla ja toiseksi korkein Pirkanmaalla. Ääripäät maan maakunnissa ovat 4,9 ja 2,5 työntekijää/yritys. Pirkanmaalla äkillisen rakennemuutosten alueina ovat olleet Etelä-, Pohjois-Pirkanmaa ja silloin kyseessä on ollut nimenomaan suurten yritysten irtisanomiset. Näillä paikkakunnilla voi vastaavasti kaikkien yritysten suhteellinen määrä olla pienempi, mikä rahoitusmielessä on ristiriitaista. Autoteollisuuden puitteissa kasvava Suomen suurin tehdas, telakat sekä biojalostuslaitokset aiheuttavat taas toisenlaista tekemistä ja siellä on sama mittakaavaongelma. Yksin yrittämiseen perustuvien ja pienten yritysten palvelutarve perustamisen jälkeen on yleensä vähäinen vaikka niidenkin joukossa on nopeaan kasvuun pyrkiviä innovaatioyrityksiä.

Esityksessä on mainittu maakuntarajat ylittävät keskitetyt palvelut ja niiden yhteisenä säilyminen kustannustehokkuusmielessä myös kasvupalveluissa. Pirkanmaan TE- toimisto hoitaa esimerkiksi usean maakunnan työlupa-asiat, ESR- asioita hoidetaan puolestamme Keski-Suomessa ja Uudellamaalla hoidetaan lakiasioitamme. Puhelinpalvelu on valtakunnallinen. Maakuntien tahtotila monessa asiassa on kuitenkin pitää suuri osa toiminnoista omana toimintana. Perusteena on paitsi itsemääräämisoikeus, asioiden paikallinen hoitaminen aluetuntemuksen kautta, myös maakunnan omat työpaikat ja sitä kautta asukkaiden pysyminen tai lisääntyminen omalla alueella. Tämä näkökulma johtaa tulevaisuudessa osin maakuntien määrärahajakoperusteista. Henkilöstövaikutukset muutoksen tapahtuessa 2019 voivat olla myös merkittäviä, mikäli toimintoja hajautetaan maakuntiin.

Kasvupalvelujen osalta avainasemassa on digitalisaatio ja palvelujen tuottaminen monikanavaisesti. Maakuntien näkökulmasta omaan toimintamalliin ja järjestelmiin on houkutusta. Kansalliseen kehitystoimintaan pitäisi osoittaa sellaiset voimavarat, että ne hyödyntävät kaikkia asiakkaita ja maakuntia sekä velvoittavuus niiden käyttöön. Mikäli näin ei tapahdu, itsemääräämisoikeuteen kuuluvasti voivat maakunnat suunnitella omia järjestelmiään, mikä ei välttämättä ole kustannustehokasta eikä asiakasystävällistä.

Jatkossa olisi turvattava maakuntien kyky huolehtia kasvupalveluista mikäli maakunnat voivat vapaasti määritellä eri palvelujen rahoituksen osuudet. Kasvupalvelujen osalta nykyinen malli, jossa palkkatuet tulevat osin passiivisista työttömyysetuuksista ja vain osin erillisestä määrärahasta mahdollistaa osaltaan esimerkiksi palkkatuen myöntämisen ilman erillisrahoitusta. Kyse on yli 250 miljoonasta eurosta. Tämä pitäisi varmistaa myös starttirahojen osalta ja mikäli starttirahasta tulee yritystuki, se ei liene mahdollista.

Johtaja Riku Immonen

TIEDOKSI Pirkanmaan ELY-keskus